

De Zeeuwse Prikkebeen

18^e jaargang no. 3, december 2010

Informatie over de Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland

De Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland is een zelfstandige natuurclub die zich inzet voor behoud en herstel van de vlinder- en libellenfauna in Zeeland. Dit gebeurt door onderzoek, voorlichting en educatie.

De Zeeuwse Prikkebeen is de nieuwsbrief van de Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland en verschijnt 3 keer per jaar. Daarnaast verschijnt soms een overzicht van de waarnemingen (uitsluitend en gratis voor de waarnemers).

Voorzitter: Peter Geene, Halve Maanstraat 57, 4356 BN Oostkapelle
telefoon 0118-584467, famgeene@zeelandnet.nl

Secretaris: Henny Waanders, Donkerstraat 42, 4463 VW Goes
telefoon 0113-270436, secretaris@vlinlibzeeland.nl

Penningmeester: Cor de Bruijn, Duinstraat 19, 4371 AX Koudekerke
telefoon 0118-551696, icarus@hetnet.nl

lid: Ralf Josse, Johan Costenobelstraat 16, 4336AV Middelburg
telefoon 06-51535257 aucuparia@zonnet.nl

lid: Henk Wagenaar, Voorburcht 16, 4421 EN Kapelle
telefoon 0113-343987, henkw16@tele2.nl

Activiteitencommissie: Vacant

Contactpersonen regio's:

Walcheren: Anton Baaijens, Grote Abeele 40, 4388 VW Oost-Souburg
telefoon 0118-635563, famba@zeelandnet.nl

Noord- en Zuid-Beveland: Henk Wagenaar, telefoon 0113-343987
henkw16@tele2.nl

Schouwen Duiveland: vacant

Oost-Zeeuws-Vlaanderen: Joop de Bakker (Insectenwerkgroep de Steltkluit)
telefoon 0114-690482, jdbakker@zeelandnet.nl

West-Zeeuws-Vlaanderen: Anna Almekinders (Vlinderwerkgroep West-Z-VI)
anna.almekinders@net.hcc.nl

Redactie: Henny Waanders (zie boven)
Floor van Lamoen, Statenhof 3, 4463 TV Goes, fvanlamoen@planet.nl
Angelique Belfroid, Dorpsstraat 50, 4352 AD Gapinge,
a.belfroid@zeelandnet.nl

Mineke de Feiter, Esdoornstraat 15, 4431 DH 's Gravenpolder,
mdef@xs4all.nl

Kopij inleveren: 15 februari / 15 juli / 15 november bij Henny Waanders

Contributie en giften op: Postbanknummer 0140442

t.n.v. Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland, Duinstraat 19, Koudekerke.

Contributie: leden €10,- donateurs minimaal €12,50

Website: <http://www.vlinlibzeeland.nl>

Er is een email-discussiegroep over vlinders en libellen in Zeeland:

VLZEE@yahoogroups.com. Geïnteresseerden kunnen zich aanmelden bij Floor Arts arts@zeelandnet.nl.

De Prikkebeen en de Digitale prikkebeen zijn bedoeld voor betalende leden en donateurs. Om die reden is kopiëren zonder toestemming niet toegestaan.

ISSN: 2210-225

Inhoud

Van de secretaris	1
Van de voorzitter	2
Vlindertuin ideeën	2
Onweer	7
Vlinderen in Andorra	9
Wintersmeer	14
Dagvlindergidsen	17
De lepidopterologische betekenis van de Schouwse duin- en vroongronden. Tandvlinders deel 6.	22
De digitale Prikkebeen	23
Activiteiten programma 2011	24

Van de secretaris

Henny Waanders

De afgelopen werkgroepbijeenkomst hebben we samen met de Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland in Ecoscope te Renesse gehouden. Van de aanwezige 26 personen waren er ca. 11 van onze vereniging, ca 11 van de NVW en ca. 4 via de media op af gekomen.

Het was erg leuk om kennis te maken met andere natuurliefhebbers waarvan sommige namen wel bekend waren en nu dus ook de bijbehorende gezichten. De reden van deze samenwerking is om mensen van buiten Walcheren en de Bevelanden meer bekend te maken met onze activiteiten.

Door de locatie op Schouwen te kiezen hoefde reisafstand voor deze mensen ook geen probleem te zijn.

En die samenwerking is goed bevallen.

De volgende stap is om ons in Tholen te presenteren. Ten slotte zijn we een provinciedekkende vereniging en daarom moeten we ons doel, de vlinders en libellen meer bekendheid geven, niet alleen op Walcheren en de Bevelanden uitdragen.

In de "Van de Voorzitter" nodigt Peter Geene ons uit het enquêteformulier in te vullen. Hij geeft duidelijk aan dat wij graag de wensen van onze leden willen weten om te proberen hier zo veel mogelijk rekening mee te willen houden. U kunt het ingevulde formulier naar mij mailen of per post sturen. Zie adresgegevens in binnenkant omslag.

Van de voorzitter

Peter Geene

Sinds het 'nieuwe' bestuur uit 2003 aantrad praten we regelmatig over het wel en wee van onze werkgroep: hoe houden en betrekken we onze leden erbij? We organiseren excursies en zo'n 5 bijeenkomsten voor de werkgroep per jaar. Daarvan is er 1 de ALV (Algemene Leden Vergadering), dus die ligt vast.

De laatste jaren worden de excursies door steeds minder mensen bezocht en soms ook afgelast. We vragen ons als bestuur af of we ons nu zorgen moeten maken over ons voortbestaan of niet? Dat willen we graag eens uitvoerig opvragen bij U onze lezers, de leden en donateurs. Vandaar in dit nummer, zoals al eerder via de email, een enquêteformulier: wilt U dat svp invullen en opsturen? Dank!! Daarmee kunnen we, hoop ik, verder.

Sinds vorig jaar hebben we m.n. voor de excursies aan de aanwezigen op een werkgroepbijeenkomst gevraagd wie naar welk terrein iets wil gaan organiseren. In het verleden werden we in zekere zin steeds verwend met een excursie-coördinator die alles voor ons organiseerden, tot en met een picknick-mand! Die luxe is voorbij. Maar het blijkt lastig om met afzonderlijke leden zoiets op te zetten, want we zijn allemaal erg druk bezet.

Ik kan me voorstellen dat we minder vaak formeel vergaderen en dat beperken tot die ALV. We gaan meer mikken op 'gezelligheid' in de zin van informeel samenkomen, elkaars vondsten vertellen en determineren en een glaasje chocomel / water drinken... en natuurlijk een externe spreker over soorten, ontwikkelingen of terreinbeheer om iets bij te leren!

Ik hoop van harte dat we de gezamenlijkheid erin weten te houden, want wat is Zeeland tenslotte zonder onze Werkgroep voor Vlinders en Libellen? Of kunnen we gewoon opgaan in een algemene provinciale natuurwerkgroep? Wat U vindt mag U zeggen via het enquêteformulier.

Vanaf deze plek wens ik U allen, namens de andere bestuursleden een goede Kerst en gezonde Feestdagen toe ! Vrede en alle goeds, zoals Fransiscus ons al toewenste, nu eigentijds aangevuld met duurzame vrede en duurzaam water- en natuurbewoud in onze blauw-groene provincie.

Vlindertuin ideeën

Angelique Belfroid en Cornellie Jol

Als u deze Prikkebeen leest is er op tuinvlindergebied niet meer veel te beleven. Er bloeit weinig meer, de meeste tuinplanten zijn in rust en op de eerste voorjaarsvlinder moeten we nog even wachten. De winter is altijd een goede tijd om na te denken en plannen te maken voor het nieuwe jaar. Wat

was afgelopen jaar goed, wat niet? Welk deel van de tuin moet worden aangepakt, wat moeten worden veranderd?

Al jaren zijn wij op zoek naar de beste vlinderplanten voor onze Zeeuwse tuinen gelegen op Walcheren (Angelique) en Noord-Beveland (Cornellie). Natuurlijk zijn er boekjes met goede vlinderplanten, maar de genoemde planten voldeden soms toch niet aan de hooggespannen verwachtingen. Hieronder geven we een overzicht van planten waarmee wij wel goede ervaringen hebben.

Voorjaar

Om vroeg in het voorjaar vlinders te lokken is het belangrijk om in maart al veel nectarplanten in bloei te hebben, zoals vroegbloeiende kersenboom of bollen en (vaste) planten als blauwe druifjes, scheefbloem (*Iberis*), Aubrieta, schoenlappersplant (*Bergenia*) en steenraket (*Erysimum*). De scheefbloem is een witte bodembedekker die o.a. de gehakelde aurelia aantrekt. Ook aubrieta is een bodembedekker, eigenlijk een rotsplant die humusrijke, zandige kalkrijke grond verlangt. Bij Cornellie groeit het aan de rand van de tuin over de stoep net als laag zeepkruid (*Saponaria ocymoides*) dat wat later in het voorjaar bloeit. Op deze plant foerageerde vorig jaar een koninginnenpage.

In de tuin van Cornellie wordt de schoenlappersplant bezocht door kleine vos en dagpauwoog, maar in de 10 jaar dat deze plant in de tuin van Angelique staat is er nog nooit een vlinder op neergestreken. Over deze plant zijn onze meningen dus zeer verdeeld. Over de volgende plant, *Erysimum* 'Bowles Mauve' zijn we het wel eens, dit is een heel goede vlinderplant met een zeer lange bloeitijd, van februari tot november, met een duidelijke piek in het voorjaar. Hij trekt veel witjes aan en vanaf mei kun je er de distelvlinder op verwachten, in 2009 telde Cornellie 12 exemplaren op 1 plant. Het nadeel is wel dat de plant om de paar jaar gestekt moet worden want hij wordt van onder af gauw kaal en houterig.

Wat later in het seizoen kan de wintergroene heester *Escallonia* in sommige jaren ook erg aantrekkelijk zijn voor vlinders. Deze struik wordt vooral druk bezocht door atalanta's en distelvlinders, maar moet wel precies op het juiste moment in bloei staan wil ze voor deze trekvlinders geschikt zijn. Een struik die ook niet in een vlindertuin mag ontbreken is de vuilboom (*Rhamnus frangula*). Deze boom of struik bloeit vanaf eind mei en een volwassen exemplaar gonst de hele zomer van de insecten. Het is de waardplant van het boomblauwtje die er vaak op te zien is.

De welbekende rode spoorbloem (*Centranthus ruber Coccineus*) is een absolute topper die in een moeilijke periode, als de vroege voorjaarsbloei

verdwenen zijn, rijkelijk bloeit. Deze vaste plant doet het fantastisch in allebei onze tuinen en is echt een aanrader. Hij, zaait zich een beetje uit, maar niet gewenste zaailingen zijn heel gemakkelijk uit te trekken. Wanneer hij is uitgebloeid knip je de bloemstengels terug, en dan begint de plant gewoon opnieuw. Dit trucje kan je het hele seizoen herhalen en zelfs in oktober bloeien er zo nog wel een paar rode spoorbloemen.

De damastbloem (*Hesperis matronalis*) is een door veel vlinders gewaardeerde voorjaarsbloeier, en net als judaspenning, een tweejarige. Dat betekent dat er steeds een stukje grond vrij moet zijn waar deze zich kan uitzaaïen of opnieuw uitgeplant kan worden. Even lastig, maar wel de moeite waard. De damastbloem, judaspenning en look-zonder-look (*Alliaria petiolata*, ook 2-jarig, maar zaait zichzelf rustig uit) worden gewaardeerd door alle witjes en, vooral voor ons vlinderaars weer leuk, door het oranjetipje. Angelique heeft in het rommelige deel van haar tuin daarom nu al een paar jaar grote groepen look-zonder-look staan, die door oranjetipjes worden gebruikt om hun eitjes op af te zetten. Ze kiezen daarbij alleen look-zonder-look planten die binnen 1 meter van houtige gewassen staan. De reden is dat de volgroeide rupsen de look-zonder-look planten verlaten om goed verborgen tegen de schors van bomen en struiken hun pop maken.

Als laatste voorjaarsbloeier noemen we de relatief onbekend variant van Ezelsoren *Stachys byzantina* 'Lambs Lugs'. Het is een plant met witviltig blad en wollige stengels hele kleine lila bloemetjes, wat mooi kleurt bij rode spoorbloem. Onze ervaringen met deze plant zijn verdeeld. Bij Cornellie is het een goede vlinderplant die witjes aantrekt, maar bij Angelique komt deze plant niet verder dan het kwijn-stadium. Wellicht dat een wat stenigere omgeving met zand voor deze plant goed is, zodat bij regen opspattend slijk de bladrozetten niet bevuilt.

Zomer

Als het om vlinderplanten gaat in de zomer denkt iedereen aan de vlinderstruik. Die trekt inderdaad veel vlinders aan, en met meerdere struiken en wat handig snoeien in het voorjaar is de bloeiperiode ook nog aardig te rekken. De *Budleya davidii* is er in veel kleuren paars en wit. Er is ook een gele, de *Budleya weyeriana*, die tot laat in de herfst doorbloeit en die in de tuin van Cornellie favoriet is bij distelvlinder en gehakkelde aurelia en bij Angelique veel bont zandoogjes aantrekt. Een andere welbekende vlindertopper is de 1-jarige paarse *Verbena bonariensis*, die zich wel haast als een vaste plant gedraagt en nog wat langer doorbloeit dan de vlinderstruik. Deze ijle plant kun je tussen alle lage planten zetten, hoe meer hoe beter. Samen met de rode spoorbloem is het de belangrijkste kolibrievlinderlokker. Maar het is leuk om in de zomer meer planten in de tuin te hebben dan alleen deze.

Marjolein blijkt bijvoorbeeld een fantastische plant. Vooral oranje zandoogjes lijken wel volledig gefixeerd op deze plant, maar hij trekt ook muntvlinders aan, een piepklein dagactief nachtvlindertje die marjolein en muntsoorten als waardplant heeft. Een andere goede plant die veel oranje zandoogjes aantrekt is het koninginnekruid, gewoon de wilde variant zoals die in slootkanten wordt aangetroffen. Witjes en boomblauwtjes zien deze plant ook helemaal zitten. Een gecultiveerde variant in de tuin van Angelique wordt nog een beetje gewaardeerd door dagpauwogen, maar dit staat in geen verhouding tot de populariteit van de aanwezige wilde variant. De enige voorzorg die nodig is opdat de plant zich niet uitgebreid verspreidt is het voorzichtig wegknippen van alle pluizenbollen. De guldenroede doet het goed bij het zwartsprietdikkopje. Ook bij deze plant is het belangrijk de uitgebloeiende bloemen voorzichtig weg te knippen om uitzaaien te voorkomen. Een andere goede hoge plant is de blauwe distel (*Eryngium*), het icarusblauwtje is er gek op. Deze plant met lange stengels is het best op z'n plek tussen andere hoge planten zodat hij wat steun heeft. Een keurige tuinplant is de blauwbloeiende *Veronica longifolia*, die ongeveer 80 cm hoog wordt maar toch geen ondersteuning nodig heeft. Deze plant is in de tuin van Angelique favoriet bij groot dikkopje.

Cornellie heeft verder ook nog goede ervaring met rode zonnehoed (*Echinacea purpurea*), die zeer in trek is bij de atalanta. Als je de stengels in het najaar niet afknijpt heb je kans dat putters of andere vogels van de zaaddozen komen snoepen. Maar succes is niet altijd verzekerd: bij Angelique lijkt de zonnehoed jaarlijks kleiner te worden en bleef de bloei dit jaar zelfs achterwege. De reden is onduidelijk, maar na drie keer aanplanten op verschillende plaatsen in de tuin is de plant bij haar richting composthoop afgevoerd.

Wie het voorrecht heeft een groentetuin te bezitten en er zomerwortels, winterpeen, venkel of pastinaak in zaait heeft een kans dat de koninginpage langs komt om eitjes af te zetten op deze waardplanten. Maar er is ook een kans dat het mannetje langskomt om een vrouwtje te vinden. In 2008 vond Cornellie 4 rupsen op de winterpeen, 1 op de venkel, en 1 op de wijnruit (pas wel op met deze plant die huiduitslag kan veroorzaken) en in 2010 weer 2 rupsen in de winterpeen. Grappig genoeg zaten op de vaste venkel in haar bloementuin geen rupsen.

Nieuwe tuinplanten

Als tuinierder blijf je op zoek naar meer mooie tuinplanten die een sieraad zijn voor de tuin, fijn voor de tuinier en een aanwinst voor vlinders. Zo ontdek je af en toe van die aangename verrassingen.

Lavendel – dit is een bekende natuurlijk, maar Angelique had er op verschillende plaatsen in de tuin geen succes mee. Nou blijkt maar weer dat de juiste plek heel belangrijk kan zijn: Een haagje nu aangepoot op een arm maar zonnig stukje grond doet het goed bij de vlinders. Witjes en groot dikkopje zaten er regelmatig op.

Phlox paniculata – Van deze plant zijn heel veel cultuurvariateiten, maar hier bedoelen we de wilde variant. 100 cm hoog met kleine lila-kleurige bloemetjes in de typische phlox achtige pluimen. Werd bezocht door icarusblauwtjes en was samen met de Buddleja favoriet bij de kolibrievlinder.

Kattenstaart (*Lythrum salicaria*) – inderdaad, de plant die langs slootkanten bloeit. Maar oei, wat doet hij het bij Angelique geweldig in een border met normale tuingrond. En dat vond het bruin blauwtje ook waarvan er verschillende langs zijn gekomen op deze plant. Hij woekert niet, zaait zich niet uit, valt niet om, bloeit mooi, en heeft ook nog een leuk wintersilhouet. Kortom, ideaal.

Cephalaria gigantea – geen Nederlandse naam, maar de Latijnse is de moeite waard om te onthouden. Prachtige plant met op lange stevige stengels kleine dansende zachtgele scabiosa bloemen. Deze forse plant is overal mee te combineren. Volgens de kweker is een ander voordeel dat de plant zich niet uitzaait, maar bij Angelique heeft hij het erg naar zijn zin en zaait hij zich rijkelijk uit. Dat is dan ook het enige minpuntje, wat met tijdig hanteren van de schaar eenvoudig is op te lossen. Gedurende de hele bloeitijd (juni/juli) worden de planten druk bezocht door groot dikkopje, atalanta's, gehakkelde aurelia's en witjes.

Hoewel bovengenoemde planten voor de vlinders in onze tuin erg belangrijk zijn, geeft dat geen garantie dat ze ook in andere Zeeuwse tuinen veel vlinders aantrekt. De aantrekkelijkheid van een plant houdt natuurlijk ook verband met de plaatselijke weersomstandigheden, microklimaat, bodemsamenstelling en aanwezige vlinderbestand. Verder valt op dat wat het ene jaar in trek is, het volgende jaar al weer minder favoriet kan zijn bij de kieskeurige vlinderfamilie. Mogelijk dat dit verband houdt met het weer en het verschil in nectaraanbod bij een specifieke plant over de jaren heen. Maar mochten ze het als vlinderplant niet doen, dan zijn het in ieder geval aantrekkelijke tuinplanten!

Onweer

Peter Geene

De stilte van de nazomer zit in de lucht, alleen een Winterkoninkje zingt volop in de onderlaag van het bos op Molenwijk en soms zingt een Roodborst. Wat later trekt een grote groep Staartmezen met Pimpelmezen westwaarts voorbij en zoekt de eerste zaadjes in de drievoudige Berk bij het water. In het begin van de middag verdwijnt de zon. Windvlagen kondigen een flinke bui aan.

Vanuit het westen over zee, achter de weilanden en het bos, rolt donder mijn kant op. Witte en grijze wolken botsen. Stiltes en windvlagen wisselen elkaar af. Van over het meest westelijke weiland schiet een Boomvalk tussen de bomen en even later vliegen er twee langs het huis op hun ranke vleugels, als sikkels tegen de donkere lucht. Zouden ze vlakbij broeden of is dit het paartje uit de duinen?

Tegelijk met een harde donderslag recht boven het dorp schiet een zonnestraal op de bomen en de vijver en tekent daarmee de lichtgroene Treurwilg en Zilveren Abelen fel af tegen de donkere onweerslucht – even zit ik in de zon, terwijl de onweerswolken zich samepakken om haar te verduisteren. In de eerste voorzichtige regen zoekt een libel, een man blauwgroene Glazenmaker, nog snel naar een beschutte plek onder de rozenstruik bij het balkon – hij hangt er lang na het onweer nog.

Met mijn zintuigen wijdopen wandel ik tussendoor de donderslagen die laag langs de wolken rommelen.

Regen ruikt naar grond en grond ruikt naar regen. De boze bui blaast bellen op de vijver. Alle boombladeren hangen geduldig-verdrietig slap naar beneden gericht. Ik richt me echter rechtop en adem diep het frisse zuurstof-zwavel mengsel in. De regen gutst langs mijn lijf naar haar plekje in de aarde. Ik leef waarlijk.

Alle vogels zijn stil want het onweergeluid is alles de baas.

Ook ik ben stil want het levensgedonder is me de baas.

Opnieuw vanuit het westen over zee, achter de weilanden, kleurt een lichtblauwe streep alweer de horizon van mijn kijken. Het onweer trekt zuidoostwaarts weg. Langs de vijver zoemen blijkbaar onverstoort enkele hommels van muntbloem tot bloem alsof er geen onweer is. Weten ze dat het maar een korte hevige bui is? Stil hangen de nog onrijpe kastanjes in hun

dikke lichtgroene bolsters als kerstballen in de herfstboom. Geelrode bessen hangen in treurige trosjes omlaag langs de vijver. Een Roodborstje tikt zich door de regen naar de rand van de oude houten wastobbe onder het droge balkon – als de droge magie onder het bladerdak van Beuk of Kastanje. Hij kent de droge plaatsen als z'n broekzak hier. Samen zitten we hier prima en kijken elkaar eens diep in de ogen... lieve vogel, wat weet jij van onweer in een mensenleven? Je laat het maar gewoon gebeuren en zoekt het droogste plekje. Hoe verstandig ben jij. Lief vogeltje, wat weet jij van mensenleed en mensenverdriet? Heb jij ook een therapeut of is dat bij jullie niet nodig? Lieve roodborstvogel, wees jij alsjeblieft mijn therapeut, dan spoelt de regen mijn verdriet wel weg. Met Fransiscus zeg ik je dankjewel!

Snel trekt het korte onweer weer weg en breekt de zon snel weer door. Fel paarsgekleurd hangen de Vlinderstruiken druipend van het paars in het nieuwe zonlicht. Ineens vliegen weer een tiental libellen, Paardebijters, boven het grasveld als de eerste glinsterparels in deze nieuwe zonnewereld. En enkele Koolwitjes houden hen gezelschap langs de groene randen en een Blauwtje fladdert even het groen opzij als hij er langs wil naar de rode bessen van de Kamperfoelie. Twee Bonte Zandoogjes dwarrelen door elkaar heen, dansend van vreugde om het weerzien in de zon. Overal glinstert het op de boomblaadjes van hernieuwde levensvreugde en zachtjes ritselen de hoge Populieren in de wind. Ik adem met volle teugen deze vernieuwende levensvreugde in als Pallieter na zijn ziekte. De kerkklok achter me kondigt beierend een nieuwe dode in het dorp aan, want ook het leven trekt snel verder.

Vandaag bestaat er even geen tijd, ook al tikt de kerkklok de uren van de wereld weg. Al met al duurde het onweer anderhalf uur, maar ik zat er veel langer middenin. Nog zit ik betoverd tussen de zo bekende libellen boven mijn hoofd. Ze zweven jubelend door de lucht als fonkelende kristallen, zomaar uit plezier en af en toe op jacht. Een kleinere rode Heidelibel danst nog uitbundiger een eigen ritme. Een kersvers Groot Koolwitje is op de ondervleugels zo geel als een Citroentje en knippert wit-geel langs de paarse Vlinderstruik. Tevergeefs probeert een libel tot tweemaal toe een neerdwarrelend berkenzaadje te eten, het leven houdt je soms voor de gek. Alles glinstert om en in me van nieuw levenslicht: onweer dankjewel voor die balans tussen donker en licht in het leven.

Vlinderen in Andorra

Henny Waanders

Twee jaar geleden gingen mijn vrouw en ik vrij onverwachts in juli voor twee weken op vakantie naar Andorra. Eigenlijk wist ik bijna niets van Andorra, alleen dat het een ministaatje in de Pyreneeën is, bergachtig en ingesloten tussen Frankrijk en Spanje.

De hoogte varieert tussen de 840 m en 2946 meter boven de zeespiegel. Het is niet groter dan Walcheren en de Bevelanden bij elkaar. Maar de variatie in hoogte betekent ook een enorme variatie in biotopen.

Ik hoopte daar weer een paar nieuwe soorten aan mijn lijstje toe te kunnen voegen. En dat is gelukt. Niet wat libellen betreft, want ik heb daar alleen een Venglazenmaker gezien. Maar het aantal voor mij nieuwe vlindersoorten is enorm.

Na diverse stops langs de lange snelwegen in Frankrijk, maakten we een stop op 2200 m hoogte, net over de grens in Andorra.

Daar zagen we al tientallen Dambordjes en Erebia's. Maar het waaide flink, dus ik zou er toch nog wel veel meer tegenkomen om op de foto te zetten.

Later op een picknickplaats langs een beekje heb ik de eerste parelmoervlinders gezien.

Terwijl mijn vrouw op een stoeltje een boek zat te lezen en op de blikjes bier, die ter afkoeling in het beekje lagen, paste, lag ik op mijn buik om te proberen de

parelmoervlinders ook van onder op de foto te krijgen.

Want na een paar dagen kreeg ik al door dat het determineren van parelmoervlinders in de Pyreneeën iets anders was dan in de Dishoek. En gelukkig maar.

Na een paar dagen zag ik van een afstand al het verschil tussen een Grote parelmoervlinder en een Keizermantel. Maar daarvoor moet je ze toch meerdere keren zien? En dat was ook zo. Wordt een Keizermantel in Nederland een paar keer per jaar gezien, in Andorra behoort

het tot de soorten waarvan je er tientallen in een uur zag. En dat geldt ook voor o.a. de Grote parelmoervlinder, Apollo's, Morgenrood en vele andere soorten die in onze omgeving zeldzaam zijn.

In het veld moet ik vaak kiezen, of vangen voor een determinatie, of op de foto zetten en later proberen ze vanaf een foto te determineren. Meestal doe ik het laatste.

Bij de meeste soorten lukt het wel om ze vanaf een foto te determineren.

Maar van veel soorten heb je een foto van zowel de bovenkant als van de onderkant van de vleugels nodig. En dat lukt niet altijd, want heb je net de onderkant er goed op staan dan vliegt hij op om naar een andere onbereikbare bloem te gaan.

Apollovlinder

De determinatie van de Bosparelmoervlinder is onmiskenbaar door een zwart vlekje aan de onderkant van de bovenzvleugel in cel twee. Maar laat die nu net op elke foto afgedekt worden door de bovenzvleugel!

Maar de wanhoop, door het niet op naam krijgen van een vlinder, wordt wel regelmatig overtroffen door de vreugdekreten bij het ontdekken van een voor mij nieuwe soort.

Bosparelmoervlinder

Bij dat beekje zijn we regelmatig teruggekeerd.

Denk je alle soorten op een bepaalde hoogte gezien te hebben, kom je op een ruig plekje aan een alweer doodlopende weg en tel je daar binnen een paar honderd vierkante meters ook weer 7 Spaanse vlaggen en tientallen Keizermantels en gelukkig weer de Dambordjes.

Keizermantel♂

Dambordjes?..... maar toch iets anders, dus maar weer de, bijna versleten, Vlindergids van Tolman en Lewington er op naslaan. Blijken er ook Spaanse dambordjes en Zuidelijke dambordjes te bestaan.

Nee, ik kreeg het daar niet cadeau. Dan is het vlinderen in Nederland maar eenvoudiger. Omdat Andorra zo klein is

en je niet steeds naar hetzelfde plekje wilde, bezochten we bijna elk dwarsweggentje.

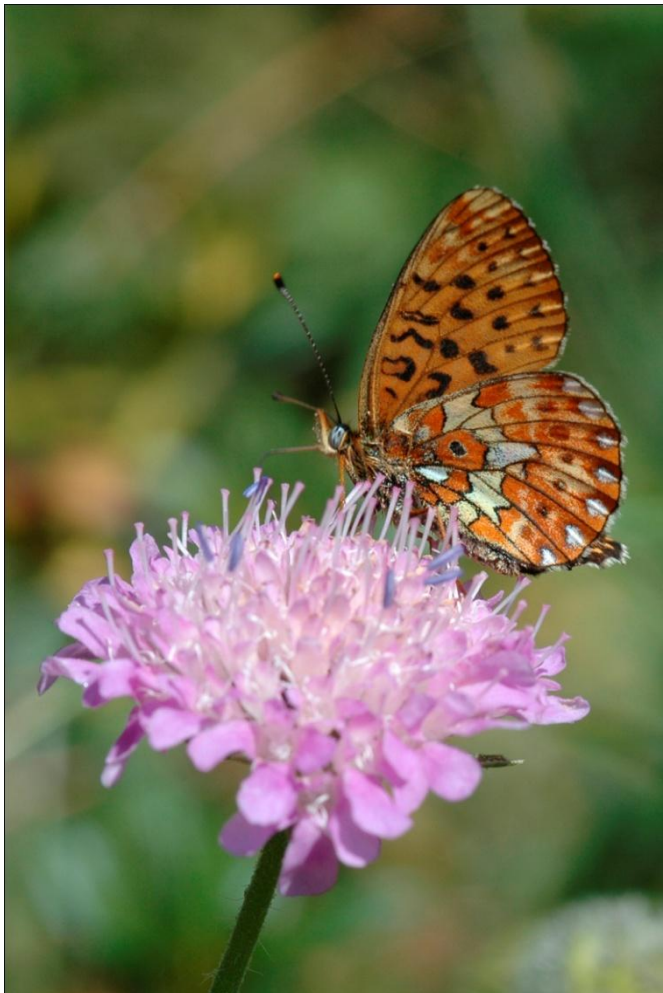

Na een paar haarspeldbochten vonden we een heel klein ruig hoekje langs een beekje waar veel vlinders zaten.

Daar zag ik mijn eerste Koningspage. Wel behoorlijk versleten en het miste een staartje. Hij, want anders zal het wel een Koningin zijn geweest, liet zich uitgebreid fotograferen, maar werd daar niet mooier van.

Grote parelmoervlinder

Zilvervlek

Er was nog een soort die je bijna kon oppakken, de Apollovlinder.

Mijn vrouw vond het geweldig dat ze op de foto kon met een Apollovlinder op haar vinger. Weer op een ander grasveld zaten honderden Morgenrood's, mannetjes natuurlijk, want de vrouwtjes kende ik nog niet.

Later bij het fotograferen van de onderkant van de Kleine vuurvlinder (eindelijk een soort die ik van afstand met zekerheid kon determineren), viel mij een aantal karakteristieke witte vlekjes op. Ja hoor, geen Kleine vuurvlinder, maar het vrouwtje van de Morgenrood. Er vlogen wel meer vuurvlinders rond, Rode vuurvlinder, met violette vlekken op de vleugels en ....Violette vuurvlinders met rode vlekken op de vleugels.

Dit jaar zijn we weer twee weken naar Andorra geweest. Een week verschoven t.o.v. het jaar daarvoor. Maar wat een verschil. Eerst wel honderd

Keizermantels en nu maar een tiental, de eerste keer 7 Spaanse vlaggen en nu op dezelfde plek geen één. Nu tientallen Boswitjes en jaar ervoor geen enkele.

Morgenrood ♂

Maar daarom niet minder soorten. Het eerste jaar heb ik 28 voor mij nieuwe soorten gezien en het tweede jaar heb ik toch nog 16 soorten gezien die ik het jaar ervoor niet gezien heb. In twee vakanties in hetzelfde gebied dus 44 nieuwe soorten. Waarschijnlijk heb ik de eerste keer enkele soorten over het hoofd gezien, maar een Boswitje zie ik echt niet over het

hoofd. Andere soorten wel.

Zo ving ik op de laatste dag een Grote parelmoervlinder om hem nog eens goed te bekijken, bleek het een Bosrandparelmoervlinder te zijn.

Toch nog een scherpe foto van gemaakt, alleen jammer dat het potje er zo duidelijk op staat. En dat heb je als je maar één kans krijgt voor de foto. Al met al voor vlinderaars een mooie vakantie bestemming.

Iets voor een excursie?

Waargenomen soorten in 2009/2010

Aardbeivlinder	2009	2010	Kleine saterszandoog	2009	
Andoordikkopje		2010	Kleine vos	2009	2010
Apollovlinder	2009	2010	Kleine vuurvlinder		2010
Appeltak	2009		Knoopkruidparelmoervlinder	2009	2010
Argusvlinder		2010	Kolibrievlinder		2010
Bergerebia		2010	Koninginnepage		2010
Bleek blauwtje	2009	2010	Koningspage	2009	
Bloemenblauwtje		2010	Morgenrood	2009	2010
Bontoogerebia		2010	Oranje luzernevlinder	2009	2010
Boomblauwtje		2010	Oranje zandoogje	2009	2010
Bosparelmoervlinder	2009	2010	Purperstreep parelmoervlinder	2009	2010
Bosrandparelmoervlinder	2009	2010	Rauwmantel		2010
Boswitje		2010	Resedawitje	2009	
Braamparelmoervlinder	2009		Ringoogparelmoervlinder		2010
Bruin dikkopje		2010	Rode vuurvlinder		2010
Bruine vuurvlinder		2010	Roomvlek		2010
Dambordje	2009	2010	Rotsvlinder	2009	2010
Donker erebia	2009	2010	Sint Jansvlinder	2009	2010
Donkere erebia bejarensis		2010	Spaans dambordje		2010

Geblokte zomervlinder	2010	Spaanse parelmoervlinder	2009	2010
Gehakkelde aurelia	2009 2010	Spaanse vlag	2009	
Groot geaderd witje	2009 2010	Staartblauwtje	2009	
Groot koolwitje	2009 2010	Tijmblauwtje		2010
Groot speldendikkopje	2010	Turkoois blauwtje	2009	2010
Grote erebia	2009 2010	Tweekleurige hooibeestje	2009	2010
Grote parelmoervlinder	2009 2010	Tweekleurige parelmoervlinder	2009	2010
Grote saterzandoog	2010	Vals heideblauwtje	2009	
Heideblauwtje	2009 2010	Violette vuurvlinder		2010
Heivlinder	2010	Vlinderhaft	2009	
Hooibeestje	2009 2010	Westelijke parelmoervlinder		2010
Icarusblauwtje	2009 2010	Witbandzandoog	2009	2010
Keizermantel	2009 2010	Zilverbruin blauwtje	2009	2010
Klaverblauwtje	2009 2010	Zilveren maan	2009	2010
Klein geaderd witje	2010	Zilvervlek	2009	2010
Klein koolwitje	2010	Zuidelijk dambordje		2010
Kleine apollovlinder	2009	Zuidelijk esparcetteblauwtje	2009	
Kleine boswachter	2009	Zwart blauwtje	2009	
Kleine parelmoervlinder	2010	Zygaena lonicerae		2010

Wintersmeer

Jan Goedbloed

Zoals als bekend mag worden verondersteld is de Vlinder- en Libellenwerkgroep bezig met het voorbereidend onderzoek voor een Nachtvlinderatlas van Zeeland, onder de bezielende leiding van Anton Baaijens. Mijn tuin in Dishoek bleek te liggen in een nog niet onderzocht uurhok en daarom kwam Anton op het idee om in 2009 een jaar lang een vlinderval in mijn tuin te zetten. Deze lichtval werd zo'n twee keer per maand door mij 's-avonds ingeschakeld, waarna de volgende ochtend (meestal veel te vroeg) twee fanatieke onderzoekers Ralf Joosse en Jan van Belzen in de tuin plaatsnamen om de gevangen nachtvlinders te determineren en tellen. Vaak ging ik erbij zitten om te helpen en om gezamenlijk een kopje koffie te drinken. Er werden allerlei interessante vlinders gevangen, waaronder op 24 oktober een donkere uil, waarover onderling (ook via de mail) danig werd gesteggeld. Was het een Donkere winteruil *Conistra ligula* of was het een erg donkergekleurde Bosbesuil *Conistra vaccinii*?

Zou dat kunnen, een Donkere winteruil in Zeeland? De Nachtvlindergids zegt hierover: 'Een zeer zeldzame soort die af en toe wordt waargenomen in het zuidoostelijk deel van het land; ook een recente waarneming bekend uit Friesland.' Het moet dus kunnen.

Het onderscheid is moeilijk. De Nachtvlindergids: 'Bosbesuil *C. vaccinii* is over het algemeen lichter van kleur en heeft een brede voorvleugel met een stompe vleugelpunt; deze kenmerken kunnen echter variëren.' Maar volgens de Skinner bestaan er ook donkere exemplaren van de Bosbesuil, en die

lijken wel heel erg op Donkere winteruil. Blijkbaar geeft alleen genitaalonderzoek uitsluitsel. De gevangen vlinder werd door Anton geprepareerd voor later onderzoek.

Anton kreeg weer een idee: we zouden moeten proberen meer exemplaren te vangen, en wel door te gaan smeren. Dus begon ik op 12 november te smeren, direct vanaf het tuinhok, want mijn tuin grenst aan het bos. Anton maakt een goede smeer van geprakte bananen, suiker en een scheut wijn, en ik voegde daaraan mijn geheime wapen toe, een goedkope likeur die niemand in mijn familie wil drinken. En met resultaat, ik kon leuke nachtvlinders determineren en tellen. In totaal telde ik 19.437 vlinders, gedeeld door 28 teldagen = 370 gemiddeld per teldag. Wel tel je dan elke dag veelal dezelfde vlinders, dus voor de overzichtelijkheid hier een tabel met de weekmaxima: per week van elke soort het maximumaantal.

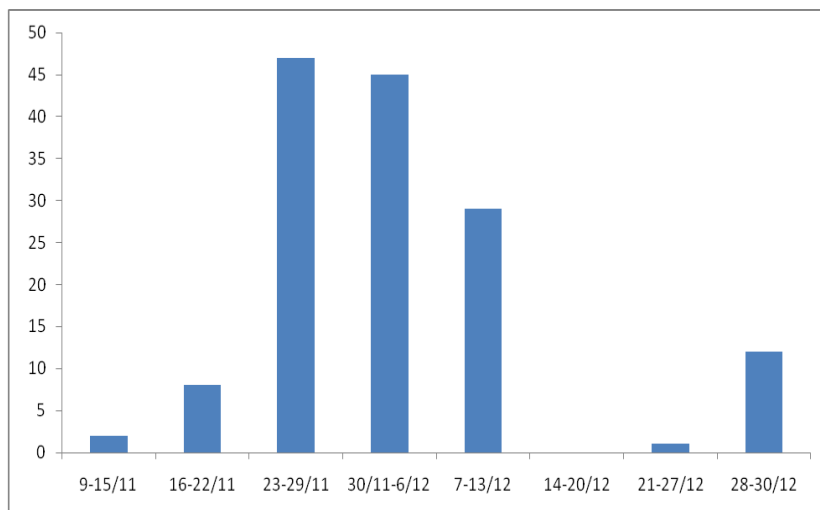
Nachtvlinders op smeer te Dishoek - weekmaxima

weekmaxima	november		december						totaal
	9 - 15	16 - 22	23 - 29	30 - 6	7 - 13	14-20	21 - 27	28 - 31	
Agaatvlinder		1	3		2				6
Bosbesuil	9	11	12	14	14		2	1	66
Bruine herfstuil	18	8	4						30
Grote wintervlinder			1						1
Herfstspanner	1	1							2
Kleine wintervlinder	23	219	1114	1500	1166		11	2	4035
Lichtgrijze uil				1	2				3
Meidoornuil	1								1
Najaarsspanner		1							1
Roestje	1	1							2
Wachtervlinder	15	10	30	55	66		5	5	186
Zwartstipvlinder	1	1	2						4
Zwartvlekwinteruil	2	8	47	45	29		1	12	144
totaal vlinders	71	261	1213	1615	1279	0	19	20	4481

Hierbij zaten leuke soorten zoals de zeldzame Lichtgrijze uil *Lithophane ornitopus* (3 exemplaren) en de Zwartvlekwinteruil *Conistra rubuginosa*. Volgens Anton was er in Zeeland nog nooit meer dan één exemplaar tegelijk aangetroffen, maar het werden er steeds meer: 2 ex op 15 november, 3 op de 16e, 4 op de 18e, 8 op de 19e, 12 op de 23e, 41 op de 24e, en 47 op de 25e.

Zwartvlekwinteruil - weekmaxima

Ook zaten er op de smeer veel Wachtervlinders *Eupsilia transversa*. Ik zag er 186 met een maximum van 66 ex.

In het bos vlogen ook veel Kleine wintervlinders *Operophtera brumata*, en ik besloot deze ook te tellen. Dat bleek vooral makkelijk bij slecht weer:

wind en lichte regen. Ze zaten dan in groepen van 20, 30 of meer op de lijzijde van de bomen. Copula's bleken makkelijk te vinden doordat hierbij de mannetjes meestal met de kop naar beneden op stam of tak zitten (de vrouwtjes hebben gereduceerde vleugels en kunnen dus niet vliegen). In totaal telde ik 4035 ex op 28 teldagen, dus gemiddeld 144 ex per dag met een maximaantal van 1500 ex op 4 december. Dat aantal telde ik in zo'n 500 meter bos. Tussen Vlissingen en Westkapelle ligt zo'n 10 km bos. Als de Kleine wintervlinder over de hele lengte overal even algemeen is, zitten er dus mogelijk 30.000 exemplaren tussen Vlissingen en Westkapelle!

De hoge aantallen van uilen en wintervlinders waren verbazingwekkend, zelfs voor onze toch geroutineerde vlinderspecialisten. In de winter smeren wordt blijkbaar nooit gedaan en zo kan een beginner toch een bijdrage leveren aan de wetenschap.

Maar de hoofdreden van het smeren was toch het zoeken naar meer Donkere winteruilen. Ik ving er nog 7, waarvan ik er 2 verzamelde. Deze werden ook door Anton geprepareerd en op 12 januari gingen Anton en ik met de drie vlinders naar Jaap van Vuure. De onderste op de foto is die van 24

oktober, deze heeft de meest puntige vleugels en leek de meestbelovende.

Jaap maakte een genitaalpreparaat en al op 13 januari kwam het verlossende

bericht uit Kortgene: de meestbelovende kandidaat was toch geen Donkere winteruil, maar een Bosbesuil. Dat was een fikse teleurstelling. Desalniettemin ben ik van plan om in 2010 veel en vaak te gaan smeren bij Dishoek. Wie weet? Een Donkere winteruil moet kunnen, maar als dat niet lukt dan neem ik genoeg met elke andere mooie en/of zeldzame nachtvlinder. Er is blijkbaar nog genoeg te ontdekken.

Ik ben direct in januari begonnen en met alweer leuke resultaten:

weekmaxima	januari					februari				maart	totaal
	1 - 3	4 - 10	11 - 17	18 - 24	25 - 31	1 - 7	8 - 14	15 - 21	22 - 28	1 - 5	
Bosbesuil			1	1		5		3	3	1	66
Grote voorjaarsspanner									2	16	18
Wachtervlinder			15	23	6	28		19	32	27	144
Zwartvlekwinteruil			15	24		61		4	8	8	120
totaal vlinders	0	0	31	48	6	94	0	26	45	52	348

De aantallen zijn erg afhankelijk van de temperatuur: opeens 61 Zwartvlekwinteruilen op 5 februari bij een avondtemperatuur van 5,5 °C. Dit lijkt veroorzaakt door een hoge dagtemperatuur, waardoor vlinders al opgewarmd aan de nacht beginnen. Ook het moment van tellen is belangrijk. Op 4 maart telde ik om 19.30 u bij 3 °C 11 Wachtervlinders, 1 Zwartvlekwinteruil en 6 Grote voorjaarsspanners, om 20.30 u bij 2 °C telde ik 17 Wachtervlinders, 8 Zwartvlekwinteruilen en 1 Bosbesuil. Dat scheelt toch 14 uilen in een uur. Blijkbaar vliegen de uilen wel vanaf de schemer, maar het best als het echt helemaal donker is, ook al is het dan kouder. De spanners zijn mogelijk gevoeliger voor kou. Micro's zouden niet op smeer komen, maar ik heb nu al drie soorten kaartmot op smeer aangetroffen: Bleke kaartmot *Agonopterix arenella*, Bonte kaartmot *A. ciliella* en Gewone kaartmot *A. heracliana*.

Tot slot: Het is elke keer weer spannend welke vlinders nu weer op de smeer zullen zitten. Mijn vrouw noemt het een soort gokverslaving. Ik kan iedereen aanraden om het eens te proberen, bijvoorbeeld in eigen tuin. Anton kan voor smeer zorgen.

Dagvlindergidsen

Henny Waanders

Een Koolwitje en een Daggauwoog kan iedereen wel op naam brengen. Maar niet alle soorten zijn even eenvoudig te determineren. Vooral buiten je bekende gebieden, zoals tijdens vakanties, is het onmogelijk een vlinder op naam te brengen zonder gebruik te maken van een goede determinatiegids. Er zijn ca 165.000 vlindersoorten bekend waarvan 20.000 soorten dagvlinders

zijn. Dit zijn er veel, teveel om in één vlindergids te kunnen omschrijven. Daarom worden vlindergidsen per gebied gemaakt. Dit heeft als voordeel dat de keuze kleiner is waardoor je uit minder soorten hoeft te kiezen. En het is vaak al moeilijk genoeg als je moet kiezen tussen b.v. een Geelspriet- en een Zwartsprietdikkopje.

Wat zijn belangrijke kenmerken om een vlinder op naam te kunnen brengen? Dit zijn o.a.:

- Uiterlijke beschrijving van de soort
- Gemakkelijk te verwarren soorten en kenmerken van onderscheid
- De biotoop
- De locatie
- De vlieghoogte
- De vliegtijd
- Dag- of nachtvlinder

Een goede vlindergids zal dus één of meerdere van deze gegevens moeten vermelden om een vlinder op naam te kunnen brengen. Ik zal nu de verschillen tussen enkele bekende vlindergidsen bespreken.

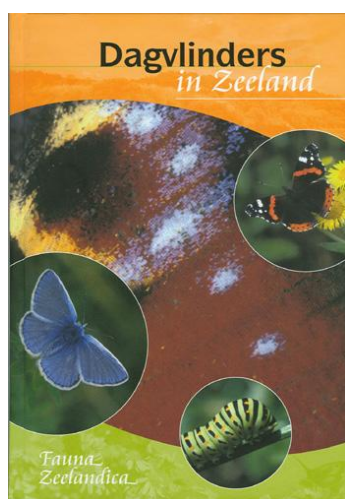
Dagvlinders in Zeeland

Auteur: Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland

Uitgever: De Koperen Tuin, Goes

ISBN: 90 806370 2 5

Prijs: € 15,00

Gebiedsomvang: De provincie Zeeland.

Aantal beschreven soorten: 29 soorten stand- en trekvlinders zeer uitgebreid.

Verspreidingskaartjes: Zeer gedetailleerd.

Vliegtijdaanduiding: Ja, diagrammen. Zeer gedetailleerd.

Waardplantbenoeming: Niet systematisch

De gids is niet specifiek bedoeld voor het op naam brengen van soorten maar kan daarvoor door de vele foto's wel goed gebruikt worden. Per soort worden er twee of vier pagina's gevuld voorzien van meerdere foto's en veel informatie.

Naast de stand- en trekvlinders worden er 14 soorten zwervers en dwaalgasten beschreven en 15 uit de provincie verdwenen soorten. Van deze soorten worden er ca 3 per pagina beschreven waarvan enkele zijn voorzien van een foto.

De gids is door zijn overzichtelijkheid ook voor beginners zeer toegankelijk.

De nieuwe Veldgids dagvlinders

Auteur: Wynhoff, van Swaay, Velingen Vliegenthart

Uitgever: KNNV Uitgeverij

ISBN: 9789050112925

Prijs: € 34,95

Gebiedsomvang: Noordwest Europa (excl. Scandinavië).

Aantal beschreven soorten: 150 soorten zeer uitgebreid.

Verspreidingskaartjes: Ja.

Vliegtijdaanduiding: Ja.

Waardplantbenoeming: Ja.

Van elke soort is een foto van de boven- en onderkant van de vleugels te zien. Indien er verschil is tussen mannetjes en vrouwtjes, is van beiden een foto aanwezig. Het zijn foto's van opgezette vlinders. Alle informatie over uiterlijk, verspreiding, vliegtijden, plaatjes etc staat overzichtelijk bij elkaar.

De zeldzaamheid en de rode-lijst categorie is aangegeven en speciale kenmerken worden genoemd.

Voor moeilijke soorten zoals de blauwtjes en dikkopjes geven speciale overzichtspagina's de kenmerkende verschillen weer.

Het is de meest complete gids voor Noordwest-Europa.

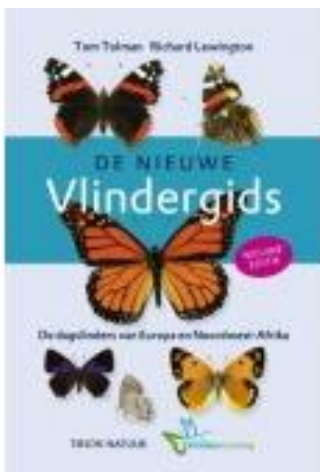
De nieuwe Vlindergids

Auteur: Tolman en Lewington

Uitgever: Tirion Uitgevers

ISBN: 978 90 5210 801 8

Prijs: € 29,95

Gebiedsomvang: Europa en noordwest Afrika (excl. Canarische eilanden).

Aantal beschreven soorten: ca. 400 soorten zeer uitgebreid.

Verspreidingskaartjes: Ja.

Vliegtijdaanduiding: Ja.

Waardplantbenoeming: Ja. Alleen wetenschappelijke namen.

Door de waardplanten alleen met hun wetenschappelijke namen te benoemen, is het voor personen die daar niet in thuis zijn, zonder extra plantengids onmogelijk om

de bijbehorende Nederlandse naam aan de weet te komen.

Er staan meer dan 2000 kleurenillustraties in en de bijzondere kenmerken worden duidelijk aangegeven in de getekende vlinders, van mannetjes, vrouwtjes, onder- en bovenkant van de vleugels en ondersoorten. Ondersoorten worden ook beschreven. Alle informatie over uiterlijk, verspreiding, vliegtijden en plaatjes staat overzichtelijk bij elkaar. Per soort wordt o.a. het volgende beschreven: verspreiding, variatie, vliegtijd, biotoop en levensloop.

Het is de meest uitgebreide gids voor geheel Europa en noordwest Afrika. Zonder deze gids kunt u eigenlijk niet naar Zuid-Europa, maar ook de volgende gids is hier goed bruikbaar voor.

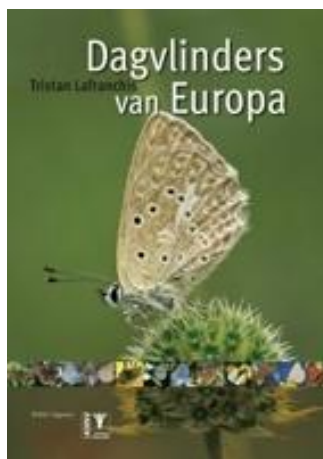
Dagvlinders van Europa

Auteur: Lafranchis

Uitgever: KNNV Uitgeverij

ISBN: 978 90 50113021

Prijs: € 39,95

Gebiedsomvang: Europa inclusief Canarische eilanden.

Aantal beschreven soorten: ca. 450.

Verspreidingskaartjes: Ja.

Vliegtijdaanduiding: Ja.

Waardplantbenoeming: Ja, in een aparte lijst per vlindersoort.

Deze gids is geheel anders dan de andere omdat deze werkt met determinatiesleutels. Door het uitsluiten van kenmerken kom je steeds dichterbij de juiste naam. De specifieke kenmerken worden met aanwijfsstreepjes aangeduid. Deze gids bevat meer dan 1400 zeer duidelijke foto's en verspreidingskaartjes. Net als in de voorgaande gids staat ook in deze gids alle informatie over uiterlijk, verspreiding, vliegtijden en plaatjes overzichtelijk bij elkaar. Wel is de informatie per soort veel minder dan de bovengenoemde gids.

Het determineren vanaf foto's is alleen goed mogelijk indien er een foto van zowel de boven- als de onderkant van de vleugels aanwezig is, een situatie die niet zo vaak voorkomt. In de praktijk gebruik ik deze gids dan ook altijd in combinatie met andere gidsen.

Er is een lijst met waardplanten opgenomen en een systematische lijst van de Europese dagvlinders.

Ook deze gids is in Zuid-Europa goed bruikbaar.

Vlinders

Auteur: Sterry en Mackay
Uitgever: Capitoel Natuurgidsen
ISBN: 978.90.475.1002.4
Prijs: ca. € 20,00

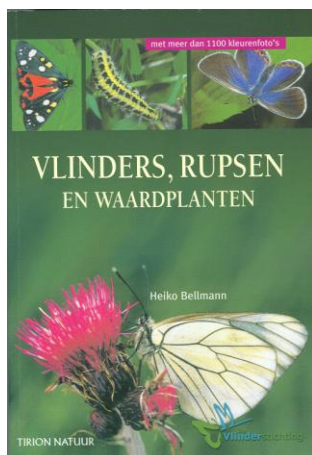

Gebiedsomvang: Noordwest-Europa (incl. Scandinavië).
Aantal beschreven soorten: ca 300 meest voorkomende
soorten dag- en nachtvlinders, waarvan 1/3 nachtvlinders.
Verspreidingskaartjes: Ja.
Vliegtijdaanduiding: Ja.
Waardplantbenoeming: Ja.

Per pagina worden 1 á 2 soorten beschreven en worden
illustraties van boven- en onderkant van de vleugels
getoond. Tevens wordt er meestal een illustratie van de rups
en de bijzondere kenmerken getoond. Gelijkende soorten
worden genoemd en staan meestal naast elkaar afgebeeld.

Vlinders, rupsen en waardplanten

Auteur: Bellmann
Uitgever: Tirion Uitgevers
ISBN: 978 9052 105901
Prijs: € 34,95

Gebiedsomvang: Noordwest-Europa.
Aantal beschreven soorten: ca 300 dag- en nachtvlinders,
waarvan 1/3 nachtvlinders. Verspreidingskaartjes: Nee.
(Vlieg)tijdaanduiding: Ja, ook van de rups.
Waardplantbenoeming: Zeer uitgebreid.

Eén derde van het boek wordt besteed aan de
waardplanten. Van de meeste vlinders is ook een foto
van de rups aanwezig. Er staan meer dan 1100 foto's in
van zowel de vlinders als eitjes, rupsen, poppen en
waardplanten. Er worden bijna altijd foto's van de onder-
en bovenkant van de vleugels getoond.

Het is de gids met de meeste foto's van eitjes, rupsen, poppen en
waardplanten en neemt hierdoor een bijzondere plaats in, in de serie
vlindergidsen.

Bij de waardplanten wordt vermeld door welke rupsen zij worden bezocht. De
naam van een onbekende rups kan hierdoor vaak eenvoudig worden
gevonden.

Welke gids is de beste?

Die vraag is zomaar niet te beantwoorden.

Bent u een beginnende vlinderaar, of kijkt u alleen in Zeeland naar vlinders? Dan is de “Dagvlinders in Zeeland” een goede keuze.

Kijkt u in Nederland of de rest van Noordwest-Europa naar vlinders, dan is “De nieuwe Veldgids dagvlinders” een goede keuze.

Komt u wel eens in Zuid-Europa, dan kunt u niet zonder “De nieuwe Vlindergids”, maar de “Dagvlinders van Europa” is een goede aanvulling. Om die reden gebruik ik beide gidsen.

“Vlinders” en “Vlinders, rupsen en waardplanten” geven geen compleet overzicht van alle voorkomende dagvlinders en hebben daardoor als nadeel dat je een gelijkende, verkeerde soort vaststelt. Een voordeel van deze gidsen is, dat er ook rupsen in worden getoond. In deze gidsen wordt ook een overzicht van de meest voorkomende nachtvlinders gegeven.

Bij moeilijke soorten kijk ik meestal in al mijn gidsen, al geeft dat zeker nog geen garantie dat ik er altijd uitkom.

De lepidopterologische betekenis van de Schouwse duin- en vroongronden. Tandvlinders deel 6.

Henk Wagenaar

De zesde soort die door Boer Leffef behandeld wordt is: *Drymonia ruficornis*. De Nederlandse naam is: **maantandvlinder**. Boer Leffef schreef: “Enkele exemplaren, alleen in Westenschouwen. De rups is gebonden aan eik”. Tot zover de summiere beschrijving door Boer Leffef van deze soort.

Kenmerken

De voorvleugellengte bedraagt 16 tot 20 mm.

De maantandvlinder heeft een nogal gedrongen

postuur. Opvallend is ook de grijs met witte

tekening op de voorvleugel, die door zwarte

dwarsslijnen duidelijk wordt gemarkeerd. De

grijze kleur kan variëren van licht tot donker.

Kenmerkend zijn de opvallende zwarte

kommavlek in de lichte, meestal witachtige

middenband en de roodachtig bruine antennen. De achtervleugel is lichtgrijs

zonder witte dwarslijn. Er is weinig variatie in tekening.

Voorkomen

Een gewone soort die lokaal voorkomt in het noordoosten, midden en zuiden van het land; ook lokaal in de duinen. Het leefgebied van de maantandvlinder bestaat uit (eiken)bossen, maar ook struwelen en parken met voldoende eiken.

De *waardplant* is de eik.

Levenscyclus, vliegtijd en gedrag

Rupsen zijn te vinden in de periode mei tot juli. Ze zijn groen van kleur met gele lengtestrepen over het lijf. Heel soms kunnen rupsen van de lagere takken van volgroeide bomen worden geklopt. De soort overwintert als pop in een cocon in de grond, vaak in de buurt van wortels die aan de oppervlakte komen. Vanaf begin april tot begin juni vliegt de soort in één generatie. De vlinders komen op licht.

Uit ons Zeeuwse waarnemingenbestand van nachtvlinders zijn de volgende recente vondsten bekend:

05-05-2000	Clinge Weelkens sbb	3 exx.
06-05-2000	Clinge Weelkens sbb	1 ex.
26-04-2008	Clinge waterwingebied	2 exx.
28-04-2008	Graauw	1 ex.

Alleen in Zeeuws-Vlaanderen is de soort dus gevonden. Op Schouwen komt de soort wellicht niet meer voor, of moeten we gericht naar deze soort zoeken?

Mochten er nog meer recente waarnemingen van deze soort zijn gedaan, laat het dan weten.

Geraadpleegde bronnen:

De lepidopterologische betekenis van de Schouwse duin- en vroongronden, W.J.Boer Leffef, 1977. Uitgave van Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum 1980.

Nachtvlinders, veldgids met alle in Nederland en België voorkomende soorten; Waring, P. en Townsend, M.

www.vlindernet.nl

De digitale Prikkebeen

Henny Waanders

Deze Prikkebeen is bijzonder. Velen zal dit echter niet opvallen. Deze Prikkebeen is bijzonder omdat het voor het eerst ook digitaal wordt uitgegeven.

Waarom doen we dit? De Prikkebeen wordt vaak voorzien van prachtige kleurenfoto's. Jammer genoeg is het financieel niet mogelijk de Prikkebeen in kleur te laten drukken. Daarom hebben we gekozen om naast de gewone papieren Prikkebeen, ook een digitale versie uit te laten komen.

Een digitale Prikkebeen(PDF) heeft o.a. de volgende voordelen:

- u kunt de foto's op uw scherm in kleur bekijken
- u kunt de foto's op uw scherm net zo groot maken als u zelf wilt
- de lettergrootte is door uzelf aan te passen
- u krijgt het een paar dagen eerder
- minder papierverbruik, dus milieuvriendelijker
- en het bespaart de vereniging druk- en portokosten

Een kwart van onze lezers heeft zich opgegeven om in het vervolg, i.p.v. de papieren Prikkebeen, de digitale prikkebeen te willen ontvangen.

Om meer mensen de voordelen te laten zien zullen, eenmalig, alle leden en donateurs, waarvan het e-mailadres bij ons bekend is, de aankomende digitale Prikkebeen ontvangen.

Besluit u dan alsnog over te willen stappen van de gedrukte versie naar de digitale, laat het mij dan weten.

Activiteiten programma 2011

Woensdag 19 januari 2011, zal er een nieuwjaarsbijeenkomst voor onze leden en donateurs worden gehouden in 't Hof Welgelegen, Noordweg 402, 4333 KK Middelburg.

De avond begint om 19:45 uur.

Er wordt u een drankje en bio-hapjes aangeboden op een uiterst gezellige en sfeervolle locatie van de boerderij, stammende uit 1622.

Tijdens dit gezellig samenzijn stellen we het activiteitenprogramma voor 2011 vast.

Woensdag 23 maart 2011, ALV.

Woensdag 25 mei 2011, Werkgroepbijeenkomst.

Woensdag 21 september 2011, Werkgroepbijeenkomst.

Woensdag 16 november 2011, Werkgroepbijeenkomst.

Redactieadres: Henny Waanders
Donkerstraat 42, 4463 VW Goes

